

REKOMANDIME PËR KANDIDATËT POLITIKË QË DO TË KANDIDOJNË NË ZGJEDHJET LOKALE TË VITIT 2025

Ky botim është financuar nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e tij është përgjegjësi e vetme e Liderëve të Shoqatës për Arsim, Aktivizëm dhe Zhvillim dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

FUSHA – MJEDISI JETËSOR

REKOMANDIMI 1 (miratuar unanimit)

Vendosja e monitorimit të rregullt dhe transparent të ndotjes së ajrit me PM10 dhe PM 2.5 të shkaktuara nga kapacitetet industriale të kategorisë B

Arsyetim:

Sigurimi i një mjedisi të shëndetshëm fillon me garantimin e cilësisë së ajrit. Nëpërmjet monitorimit sistematik dhe transparent të emisioneve nga objektet industriale, komuna do të kontribuojë në uljen e ndotjes, sidomos gjatë sezonit të ngrohjes. Është e rëndësishme që puna e inspektorit lokal për mjedisin të jetë e përgjegjshme dhe e qasshme për publikun, me qëllim rritjen e besimit dhe mbikëqyrjes qytetare. Në të njëjtën kohë, është e domosdoshme të reduktohet përdorimi i druve për ngrohje dhe mjeteve të tjera ndotëse për ngrohjen e shtëpive.

Aktivitetet:

1. Organizimi i kontrolleve inspektuese mujore dhe të paparalajmëruara për verifikimin e funksionimit të filtrave ekzistues në kapacitetet industriale të kategorisë B.
2. Matja e rregullt dhe publikimi i të dhënave për ndotjen e ajrit në nivel komunal.
3. Blerja dhe vendosja e paisjeve të kalibruara për monitorimin e grimcave PM10 dhe PM2.5 në zonat më të rrezikuara.
4. Subvencionimi i filtrave për oxhaqe dhe pajisjeve për reduktimin e emisioneve për bizneset ndotëse të kategorisë B.

REKOMANDIMI 2 i (miratuar unanimit)

Zhvendosja dhe sanimi i plotë i deponive ilegale, me transport të mbeturinave në deponi rajonale dhe legale.

Arsyetim:

Deponitë ilegale përbëjnë një kërcënim serioz për shëndetin publik, mjedisin dhe zhvillimin e qëndrueshëm të komunës. Ato ndikojnë drejtpërdrejt në cilësinë e jetës së qytetarëve, rrezikojnë sigurinë e popullatës lokale, prishin imazhin e komunës si destinacion turistik dhe ngadalësojnë procesin e urbanizimit. Sanimi dhe heqja e këtyre deponive është një hap kyç drejt një mjedisi më të pastër dhe më të rregullt.

Aktivitete/masa:

1. Identifikimi i të gjitha deponive ilegale përmes sistemit të raportimit nga qytetarët ose me përdorimin e dronëve dhe hartëzimit gjeo-lokativ.
2. Kontroll dhe mbikëqyrje e përforuar nga ana e inspektorit komunal për mjedisin.
3. Zhvendosja e plotë e mbeturinave drejt deponive rajonale dhe legale, bashkë me mundësi për riciklim dhe ri-destinim të një pjese të mbeturinave, aty ku është e mundur.
4. Zhvillimi dhe promovimi i një aplikacioni dixhital ("raportim eko-

	elektronik”) për raportimin e deponive ilegale.
--	---

REKOMANDIMI 3 (miratuar unanimisht)

Sigurimi i koshave për ndarjen e mbeturinave në të gjitha institucionet publike dhe përmirësimi i sistemit lokal për riciklim.

Arsyetim:

Ndarja dhe riciklimi i mbeturinave është themeli për një komunitet të pastër, të shëndetshëm dhe ekologjikisht të qëndrueshëm. Përmes vendosjes së një sistemi funksional për menaxhimin e mbeturinave, reduktohet ndotja, përmirësohet higjiena publike dhe rritet cilësia e jetës. Kështu, komuna do të kontribuojë në mbrojtjen e shëndetit të qytetarëve, kursim afatgjatë dhe ndërgjegjësim ekologjik tek popullata.

Aktivitete/masa:

1. Zbatimi i fushatave për ngritjen e ndërgjegjësimit publik për rëndësinë e ndarjes dhe riciklimit të mbeturinave.
2. Blerja dhe vendosja e koshave për ndarjen e mbeturinave në të gjitha institucionet publike nën kompetencën e komunës (shkolla, ndërtesa komunale, institucione shëndetësore).
3. Kontroll i shtuar dhe rregullim transparent i procesit të mbledhjes, transportimit dhe destinacionit final të mbeturinave.
4. Identifikimi i pikave kritike pa infrastrukturë të përshtatshme për ndarjen e mbeturinave dhe vendosja e sistemit për pajisjen e tyre.
5. Thëllimi i bashkëpunimit me kompani dhe organizata që veprojnë në fushën e riciklimit dhe ekonomisë qarkore.

REKOMANDIMI 4 (miratuar unanimisht)

Futja e subvencioneve për klimat inverter dhe panelet diellore për familjet që përdorin dru për ngrohje (në komunat ku nuk zbatohet).

Arsyetim:

Futja e subvencioneve për klimat inverter dhe panelet diellore do të mundësojë ulje të ndjeshme të përdorimit të druve për ngrohje, që do të ndikojë drejtpërdrejt në uljen e ndotjes së ajrit, sidomos në periudhën dimërore. Për më tepër, këto masa përfaqësojnë një zgjidhje më të qëndrueshme ekonomikisht dhe më efikase energjetikisht për familjet, duke përmirësuar cilësinë e jetesës dhe duke

Aktivitete/masa:

1. Mbështetje financiare për blerjen e klimave inverter dhe paneleve diellore për familjet me të ardhura më të ulëta.
2. Organizimi vjetor i thirrjeve publike për ndarjen e subvencioneve, me kriterë të qarta për përkrahje prioritare të kategorive të ndjeshme energjetikisht.
3. Promovimi i masës përmes mediave lokale dhe ditëve informative për

nxitur përdorimin e burimeve të pastra të energjisë.	të rritur përdorimin e saj. 4. Monitorimi dhe vlerësimi i zbatimit me qëllim vlerësimin e efikasitetit dhe mbulimit të masës në raport me uljen e ndotjes.
--	---

REKOMANDIMI 5 (miratuar unanimisht)	
Kalimi në burime të rinovueshme të energjisë në të paktën 80% të objekteve komunale brenda tre viteve.	
Arsyetim: Kalimi në burime të rinovueshme të energjisë në objektet publike do të mundësojë ulje të konsiderueshme të emisioneve të gazrave të dëmshëm, dhe në të njëjtën kohë do të rezultojë me menaxhim më efikas dhe më ekonomik të burimeve komunale. Kjo masë jo vetëm që redukton ndotjen, por e pozicionon shoqërinë si shembull të përgjegjshëm dhe inovativ për zhvillim të qëndrueshëm, veçanërisht duke pasur parasysh ekspozimin e lartë ndaj diellit gjatë vitit.	Aktivitete/masa: 1. Instalimi i paneleve diellore në objektet publike, duke shfrytëzuar kushtet e favorshme klimatike me deri në 280 ditë diell në vit. 2. Futja dhe instalimi i burimeve të tjera të rinovueshme të energjisë, si turbinat e erës, aty ku kushtet e lejojnë. 3. Vendosja e stendave diellore në hapësirat publike si oborret e shkollave, parqe dhe sheshe, për përdorim funksional dhe edukim ekologjik. 4. Hartimi i një plani trevjeçar për kalim gradual të të paktën 80% të objekteve publike në energji të rinovueshme, me tregues të qartë për përparim.

REKOMANDIMI 6 (miratuar unanimisht)	
Subvencionimi dhe promovimi i transportit të gjelbër në nivel lokal, duke përfshirë transportin publik dhe individual.	
Arsyetim: Mbështetja dhe promovimi i transportit të gjelbër përbën një hap strategjik drejt uljes së varësisë nga automjetet që përdorin karburante fosile. Përmes inkurajimit të përdorimit të autobusëve elektrikë, biçikletave dhe trotinetëve, mundësohet ulja e ndotjes së ajrit, përmirësimi i cilësisë së tij dhe përparimi i shëndetit të qytetarëve. Kjo masë njëkohësisht kontribuon edhe në krijimin e një	Aktivitete/masa: 1. Blerja e autobusëve elektrikë për sistemin e transportit publik-privat, me fokus në relacionet me trafik të dendur. 2. Subvencionimi i blerjes së biçikletave, trotinetëve elektrikë dhe mjeteve të tjera të transportit të qëndrueshëm për qytetarët, veçanërisht për të rinjtë dhe familjet me të ardhura të ulëta.

sistemi transporti më të qëndrueshëm, modern dhe ekologjik në nivel lokal.	3. Ndërtimi dhe lidhja e shtigjeve për biçikleta në zonat urbane dhe rurale të komunës. 4. Futja e transportit publik falas për kategori të caktuara të qytetarëve ose në gjithë territorin si pjesë e iniciativave ekologjike. 5. Fushatë informuese për promovimin e përfitimeve nga përdorimi i transportit të gjelbër dhe lëvizjes aktive.
--	--

FUSHA MBROJTJA SHËNDETËSORE

REKOMANDIMI 1 (miratuar unanimisht) Zbatimi i programeve të rregullta edukative për përmirësimin e kujdesit shëndetësor parësor, me fokus në zonat kritike.	
Arsyetim: Edukimi i rregullt në fushën e kujdesit shëndetësor parësor është thelbësor për përparimin e shëndetit publik. Ai mundëson informim më të mirë të qytetarëve, rrit besimin ndaj stafit mjekësor dhe ndihmon në parandalimin e hershëm të sëmundjeve. Vëmendje e veçantë duhet t'u kushtohet zonave kritike, ku qasja në informacion dhe shërbime është e kufizuar. Me këtë, forcohet qëndrueshmëria e komunitetit dhe promovohet sjellja më e përgjegjshme ndaj shëndetit personal.	Aktivitete/masa: - Zbatim i metodave edukative në tre nivele: - Masive – përmes mediave, internetit, gazetave, fletushkave dhe fushatave publike. - Të moderuara – përmes projekteve lokale, ngjarjeve dhe trajnimeve për edukimin shëndetësor. - Në grupe të vogla – edukim i drejtpërdrejtë në komunitet, me fokus te grupet vulnerabël. - Hartimi i materialeve informative në gjuhët lokale për përfshirje më të gjerë. - Angazhim buxhetor nga komuna – ndarja e të paktën 2% të buxhetit për këto programe. - Bashkëpunim me organizata relevante që veprojnë në këtë fushë (shoqata, institucione, OJQ). - Fushata sensibilizuese për rëndësinë e vaksinimit dhe rolin e mjekësisë konvencionale. - Organizimi i prezantimeve edukative të rregullta në shkolla, të përshtatura për moshën dhe nevojat e nxënësve. - Ushtrime praktike për ndihmën e parë, të disponueshme për një gamë më të gjerë qytetarësh.

REKOMANDIMI 2 (miratuar unanimsisht)

Krijimi i ambulancave mobile për komunitetet rurale dhe të pashërbyera mjaftueshëm

Arsyetim:

Në zonat rurale dhe të vështira për t'u arritur, qytetarët shpesh përballen me qasje të kufizuar ose të munguar krejtësisht në shërbime shëndetësore. Futja e ambulancave mobile do të sigurojë qasje të barabartë në kujdesin shëndetësor bazë për të gjithë, pavarësisht nga vendndodhja e tyre gjeografike. Kjo masë do të ndihmojë në uljen e pabarazive shëndetësore dhe në përmirësimin e përgjithshëm të shëndetit të popullsisë në zonat e papërfshira.

Aktivitete/masa:

1. Vlerësimi i burimeve ekzistuese shëndetësore dhe njerëzore në nivel komunal si bazë për planifikim.
2. Sigurimi i pajisjeve dhe automjeteve të përshtatshme për funksionimin e ambulancave mobile.
3. Planifikimi dhe ndarja e një buxheti investiv njëherësh për ngritjen e ambulancave.
4. Bashkëpunim ndërkomunal për ndarjen e burimeve dhe mbulimin e më shumë vendbanimeve.
5. Angazhimi i të paktën dy mjekëve të përgjithshëm që do të mbulojnë territorin sipas një orari të përcaktuar paraprakisht.
6. Përfshirja e specialistëve dhe mjekëve me thirrje nga fusha të ndryshme, në përputhje me nevojat e komunitetit.

REKOMANDIMI 3 (7 KUNDËR , 3 ABSTENIME , 35 PRO)

Hapja e qendrave lokale për mbështetje psikologjike dhe shëndet mendor, falas dhe në mënyrë anonime.

Arsyetim:

Sfida bashkëkohore gjithnjë e më shpesh çojnë në rritjen e numrit të qytetarëve që përballen me probleme psikologjike, pa pasur mundësi të përshtatshme dhe të qasshme për të kërkuar ndihmë. Krijimi i qendrave lokale për mbështetje psikologjike falas dhe anonime do të mundësojë ndërhyrje të menjëhershme, ulje të stigmës ndaj shëndetit mendor dhe më shumë kujdes nga ana e komunës. Qendrat do të jenë një hapësirë e sigurt ku qytetarët mund të marrin mbështetje, këshilla dhe ndihmë profesionale.

Aktivitete/masa:

1. Krijimi i një linje telefonike falas dhe konfidenciale për mbështetje psikologjike, e disponueshme 24/7.
2. Formimi i një ekipi multidisiplinar me psikologë, psikoterapistë dhe punonjës socialë që do të punojnë me persona në nevojë – individualisht dhe në grupe.
3. Organizimi i punëtorive dhe sesioneve edukative për shëndetin mendor në nivel lokal, të hapura për grupmosha të ndryshme.
4. Fushatë publike për promovimin e shërbimeve të qendrave, me qëllim rritjen e vetëdijes dhe besimit të qytetarëve.

	5. Rrjetëzimi i të gjithë psikologëve të përfshirë në program në kuadër të një rrjeti komunal për shkëmbim njohurish dhe mbështetje të ndërsjellë.

FUSHA SHËRBIMET KOMUNALE

REKOMANDIMI 1 (5 kundër, 45 Pro)

Vendosja e rojeve komunale për mbikëqyrjen dhe raportimin e hedhjes së paligjshme të mbeturinave.

Arsyetim:

Hedhja e pakontrolluar dhe e papërgjegjshme e mbeturinave është një nga problemet më të shpeshta në zonat urbane dhe rurale. Inspektorët ekzistues komunalë shpesh janë të mbingarkuar dhe veprojnë vetëm pas një raportimi, gjë që e zvogëlon efikasitetin e mbikëqyrjes. Vendosja e rojeve komunale që veprojnë në mënyrë proaktive në terren do të sigurojë monitorim të vazhdueshëm, reagim më të shpejtë dhe do të kontribuojë në një komunë më të pastër dhe të rregullt.

Aktivitete/masa:

1. Ndarje e një buxheti të veçantë nga komuna për punësimin dhe funksionimin e rojeve komunale.
2. Ndarja e territorit të komunës në rajone sipas numrit të banorëve dhe shkallës së ndotjes.
3. Organizimi i trajnimeve për rojet e sapopunësuar me theks te legjislacioni, komunikimi me qytetarët dhe veprimi në terren.
4. Puna me turne për të siguruar praninë e rojeve në kohë dhe vende të ndryshme.
5. Informim publik për aktivitetet përmes rrjeteve sociale dhe mediave lokale për transparencë dhe edukim qytetar.

REKOMANDIMI 2 (miratuar unanimit)

Vendosja e kontejnerëve për ndarjen e mbeturinave dhe kompostuesve në zonat rurale të komunës.

Arsyetim:

Zonat rurale shpesh përballen me mungesë infrastrukture për menaxhimin e mbeturinave – nuk ka kosha, kontejnerë të ndarjes, apo mbledhje të rregullt. Vendosja e një sistemi të plotë për ndarjen dhe kompostimin e mbeturinave jo

Aktivitete/masa:

1. Ndarje buxheti për blerjen dhe vendosjen e kontejnerëve dhe kompostuesve.
2. Blerje dhe vendosje e koshave të ndarë për plastikë, letër dhe mbetje

vetëm që përmirëson ambientin dhe vetëdijen, por ofron edhe përfitime direkte për bujqësinë lokale përmes prodhimit të kompostit organik.	organike. - Emërimi dhe trajnimi i personit përgjegjës për mirëmbajtjen e zonës. - Organizimi i mbledhjes së rregullt të mbeturinave me orar të qartë. - Përdorimi i mbetjeve organike për prodhimin e kompostit për nevoja bujqësore. - Fushatë vetëdijesimi për përfitimet e riciklimit dhe kompostimit.
---	--

REKOMANDIMI 3 (miratuar unanimisht) Ndërtimi i strehimores komunale për qentë endacakë.	
Arsyetim: Rritja e numrit të qenve endacakë paraqet sfida serioze për komunat – ndikon në ndjenjën e sigurisë, rrezikun nga lëndimet dhe sëmundjet, si dhe në rendin publik. Ndërtimi i një strehimoreje do të mundësojë trajtim human, mbrojtje shëndetësore dhe adoptim për qentë, përmes një programi të organizuar dhe transparent.	Aktivitete/masa: - Ndarje buxheti për ndërtimin dhe funksionimin e strehimores. - Ndërtim i objektit sipas standardeve për siguri, higjienë dhe mirëqenie të kafshëve. - Zhvillimi i një programi të standardizuar për adoptim. - Fushatë për promovimin e adoptimit, me përfshirjen e shkollave, komunitetit dhe bizneseve. - Program vullnetar për kujdes, ecje dhe socializim të qenve. - Vaksinim, sterilizim dhe kujdes veterinar për të gjithë qentë e strehuar.

REKOMANDIMI 4 (i miratuar unanimisht) Zëvendësimi i llambave ekzistuese të ndriçimit rrugor me llamba solare me efikasitet energjetik.	
Arsyetim: Ndriçimi rrugor përbën një shpenzim të konsiderueshëm në buxhetet komunale, veçanërisht kur përdoren llamba të vjetruara dhe joefikase. Zëvendësimi me ndriçim solar me efikasitet të lartë energjetik mundëson kursim afatgjatë, përdorim të qëndrueshëm të burimeve, ulje të rrezikut nga zjarret dhe përmirësim të sigurisë publike. Ky është një investim i mençur që përmirëson drejtpërdrejt cilësinë e	Aktivitete/masa: - Ndarje e fondeve nga buxheti komunal për blerjen e llambave solare me efikasitet të lartë. - Blerja dhe instalimi i ndriçuesve solar në lokacionet prioritare (rrugë, parqe, oborre shkollash). - Planifikimi i zëvendësimit me faza, duke filluar nga zonat më të errëta apo të ngarkuara.

jetës së qytetarëve.	4. Mirëmbajtje dhe kontroll i rregullt teknik për funksionalitet afatgjatë. 5. Informim publik për përfitimet e kësaj mase për të nxitur miratimin dhe mbështetjen qytetare.
----------------------	---

REKOMANDIMI 5 (4 kundër , 1 Abstenim, 40 PËR) Vendosja e monitorimit të hedhjes së parregullt të mbeturinave përmes dronëve dhe kamerave	
Arsyetim: Zgjidhjet teknologjike si dronët dhe kamerat mundësojnë monitorim të vazhdueshëm dhe të plotë të hedhjes së parregullt të mbeturinave. Këto mjete janë efikase, ekonomikisht të qëndrueshme dhe mbulojnë sipërfaqe të mëdha me personel minimal. Janë të domosdoshme për forcimin e mbikëqyrjes dhe reagimit të shpejtë, sidomos në lokacione të vështira për t'u arritur.	Aktivitete/masa: 1. Alokim buxheti për blerjen e dronëve dhe kamerave të specializuara për monitorim ambientit. 2. Shfrytëzim i infrastrukturës ekzistuese si kamerat e sistemit "Qytet i Sigurt" për kontroll të zgjeruar. 3. Përdorim i dronëve të ekzistueshëm (p.sh. të policisë) për ndjekjen e shkeljeve komunale. 4. Krijimi i një ekipi operativ për vëzhgimin, identifikimin e shkeljeve dhe raportimin tek autoritetet përkatëse. 5. Komunikim i hapur me publikun për rezultatet, përmes raporteve periodike. 6. Hartim modeli për financim shtesë përmes donatorëve dhe sponsorëve për zgjerimin e sistemit.

REKOMANDIMI 6 (6 KUNDËR , 3 Abstenime , 37 PËR) Nxitja e ndarjes së mbeturinave përmes programit të shpërblimeve me kupona sipas performances	
Arsyetim: Vetëdija e ulët ekologjike dhe mungesa e informacionit për ndarjen e mbeturinave çojnë në ndotje më të lartë dhe menaxhim joefektiv. Një program i tipit "performancë-shpërblim" (pikë që këmbehen me kupona) përbën një mënyrë inovative për të stimuluar sjellje të përgjegjshme dhe për të përfshirë aktorët lokalë në mënyrë pozitive.	Aktivitete/masa: 1. Alokim fondesh për krijimin e sistemit të kuponëve dhe shpërblimeve. 2. Shpallje thirrjeje për partnerë lokalë (dyqane, kompani, shërbime) që të përfshihen në sistemin e shpërblimeve. 3. Hartimi i strategjisë së komunikimit dhe marketingut për të informuar dhe motivuar qytetarët.

4. Krijimi i sistemit për matjen e sasisë së mbeturinave të ndara dhe llogaritjen e pikëve për individë/familje.
5. Integrimi dhe përmirësimi i iniciativave ekzistuese për ndarje dhe riciklim me përfshirjen e komunës dhe sektorit civil.

REKOMANDIMI 7 (miratuar unanimisht)

Vendosja e stacioneve për biçikleta në disa lokacione në komunë.

Arsyetim:

Mungesa ose numri i pamjaftueshëm i stacioneve për biçikleta është pengesë për qytetarët që përdorin biçikletën si mjet alternativ transporti. Vendosja e këtyre stacioneve do të nxisë përdorimin e biçikletave, do të ulë varësinë nga makinat, do të reduktojë ndotjen e ajrit dhe do të promovojë stil jetese të shëndetshëm.

Aktivitete/masa:

1. Hartimi i hartës me lokacione me nevojë të lartë për stacione biçikletash, në konsultim me qytetarët dhe urbanistët.
2. Alokim fondesh për blerjen dhe vendosjen e stacioneve në disa pika të komunës.
3. Vendosja e tyre në lokacione strategjike dhe të qasshme (shkolla, institucione, zona tregtare, parqe).
4. Krijimi i një sistemi për mirëmbajtje, riparim dhe përmirësim të rregullt.
5. Fushatë informuese për përdorimin e tyre dhe përfitimet e transportit me biçikletë.

REKOMANDIMI 8 (miratuar unanimisht)

Ndërtimi i një shtegu për këmbësorë dhe biçikleta që lidh zonat rurale me pjesën qendrore të komunës. Ndalesa në më shumë lokacione në komunë.

Arsyetim:

Mungesa e infrastrukturës së sigurt për këmbësorë, biçiklistë dhe përdorues të trotinetëve elektrikë zvogëlon lëvizshmërinë dhe sigurinë e banorëve të zonave rurale. Ndërtimi i një shtegu të përbashkët do të ofrojë mënyrë të sigurt, ekologjike dhe të përbalueshme për lëvizje, me funksion edhe rekreativ dhe ndikim pozitiv në cilësinë e

Aktivitete/masa:

1. Alokim i fondeve nga buxheti komunal për realizimin e projektit.
2. Hartimi i planit dhe hartëzimi i detajuar i rrugës për ndërtimin e shtegut.
3. Ndërtimi sipas standardeve për siguri dhe qasje për të gjithë.
4. Vendosje e ndriçimit, sinjalizimit dhe mirëmbajtje të rregullt.

jetës.	5. Zbukurim i ambientit me gjelbërim urban, stola dhe elemente vizuale atraktive.
--------	---

REKOMANDIMI 9 (1 KUNDËR , 44 PËR)	
Rehabilitimi dhe zgjerimi i rrjetit ekzistues të ujësjellësit.	
Arsyetim: Rrjetet e vjetra të ujësjellësit shkaktojnë ndërprerje të shpeshta në furnizimin me ujë, presion të ulët, ndotje dhe dëmtime të infrastrukturës rrugore. Përmirësimi i tyre do të sjellë furnizim më të sigurt, më cilësor dhe shërbim më efikas për qytetarët.	Aktivitete/masa: 1. Realizim i një analize të plotë për gjendjen e rrjetit, sidomos në zonat nën rrugë. 2. Zëvendësim i rrjetit të vjetruar me materiale të reja, moderne dhe rezistente. 3. Zgjerim i rrjetit në vendbanime që nuk kanë ende qasje në ujësjellësin publik. 4. Informim transparent dhe i rregullt për qytetarët mbi fazat dhe zonat e ndërhyrjes.

REKOMANDIMI 10 (1 KUNDËR , 44 PËR)	
Vendosja e linjave të reja të autobusëve ndërkomunalë dhe përmirësimi i atyre ekzistuese.	
Arsyetim: Lidhjet e dobëta ndërmjet komunave, veçanërisht në orët e mbrëmjes dhe në zona më të vogla, e vështirësojnë jetën e përditshme. Vendosja e linjave të reja dhe funksionale do të përmirësojë qasjen në shërbime, mobilitetin dhe cilësinë e jetës së qytetarëve.	Aktivitete/masa: 1. Alokim buxheti për blerjen e automjeteve dhe punësimin e stafit të nevojshëm. 2. Hulumtim i nevojave për transport përmes anketave dhe analizës së situatës ekzistuese. 3. Hartimi i orareve të reja për linjat urbane, ndërrurbane dhe ndërkomunale. 4. Krijimi i një sistemi për monitorim të rregullt të funksionalitetit dhe frekuencës së linjave.

FUSHA KULTURË DHE SPORT

REKOMANDIMI 1 (miratuar unanimsht)

Ndërtimi dhe rikonstruimi i sallave sportive në komunat ku mungojnë ose nuk janë funksionale.

Arsyetim:

Në shumë komuna mungojnë salla sportive ose ato ekzistuese janë në gjendje të keqe – pa kushte bazë si ngrohje, ventilim dhe mirëmbajtje. Kjo mungesë kufizon mundësinë për hapjen dhe zhvillimin e klubeve sportive, ul aktivitetin fizik të të rinjve dhe ndikon në socializimin e tyre. Sallat sportive mund të përdoren gjithashtu për ngjarje kulturore, argëtuese dhe edukative, duke kontribuar në një jetë publike dhe komunitare më të pasur.

Aktivitete/masa:

1. Futja e një buxheti minimal për ndërtim ose rikonstruktiv të sallave, në përputhje me numrin e banorëve dhe buxhetin komunal.
2. Shpallje publike transparente për projektet që kanë të bëjnë me ndërtimin ose sanimin e sallave.
3. Hartëzim dhe analizë në terren e objekteve që kanë nevojë për rinovim.
4. Anketim i qytetarëve dhe palëve të interesuara (trajnerë, të rinj, sportistë, arsimtarë) nga vetë të rinjtë e komunës për të përcaktuar nevojat reale.

REKOMANDIMI 2 (miratuar unanimsht)

Mbështetje e vazhdueshme për prodhimin kulturor-aristik rinor dhe programet përkatëse nga komunat.

Arsyetim:

Ka gjithnjë e më shumë neglizhencë ndaj kulturës, traditës dhe artit lokal. Skena kulturore rinore nuk merr mbështetje institucionale të mjaftueshme dhe artistët lokalë rrallë promovohen. Mbështetja e vazhdueshme do të mundësojë zhvillimin e shprehjes kreative të të rinjtë, ruajtjen e traditës dhe pasurimin e jetës kulturore në komunitet.

Aktivitete/masa:

1. Ndari i fondeve nga buxheti komunal për ngjarje kulturore-artistike dhe sportive, me fokus në pjesëmarrjen rinore.
2. Promovim aktiv dhe informim i publikut për ngjarjet kulturore përmes rrjeteve sociale, faqeve zyrtare komunale dhe mediave lokale.
3. Shpallje publike për mbështetjen e artistëve lokalë, me proces transparent dhe përfshirës.

REKOMANDIMI 3 (miratuar unanimisht)

Aktivizimi i infrastrukturës ekzistuese ose zhvillimi i një infrastrukture të re kulturore për mbështetje të iniciativave rinore.

Arsyetim:

Infrastruktura kulturore lokale (shtëpitë e kulturës, institucionet) është e pashfrytëzuar dhe nuk reflekton apo promovon trashëgiminë kulturore dhe historike të komunitetit. Si rezultat, as banorët e as turistët nuk kanë mundësi të njihen me identitetin kulturor autentik. Aktivizimi ose ndërtimi i infrastrukturës së re do të ringjallë skenën kulturore lokale dhe do të forcojë identitetin kulturor.

Aktivitete/masa:

1. Ndarje fondesh nga buxheti komunal për ndërtim ose adaptim të një institucioni kulturor lokal.
2. Mbledhje dhe ekspozim i trashëgimisë kulturore të komunës – objekte etnografike, dokumente historike, fotografi, veshje tradicionale, instrumente muzikore, legjenda dhe tregime.
3. Informim i publikut për ekzistencën dhe funksionin e institucionit përmes kanaleve të ndryshme.
4. Organizim i vizitave vjetore nga shkollat për edukim kulturor të të rinjve.
5. Angazhimi i stafit profesionist (antropologë, etnologë, folkloristë, artistë) për zhvillim programor dhe udhëheqje të vizitorëve.

REKOMANDIMI 4 (1 ABSTENIM, 44 PËR)

Rritja e buxhetit për blerje të materialeve për aktiviteteve kulturore-argëtuese dhe sportive në qendrat rinore.

Arsyetim:

Vetëm 0.1% e buxhetit komunal ndahet për mbështetje të Qendrave Rinore, çka është e pamjaftueshme për funksionim efektiv. Sipas Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, komunat janë të detyruara të krijojnë kushte adekuate për funksionimin e të paktën një qendre rinore në territorin e tyre. Rritja e buxhetit do të mundësojë aktivitete më të shpeshta dhe cilësore për afirmimin kulturor, sportiv dhe personal të të rinjve.

Aktivitete/masa:

1. Rritje e fondeve në linjën buxhetore për Qendrat Rinore, veçanërisht për materialet e nevojshme.
2. Promovim i rregullt i aktiviteteve përmes faqeve komunale dhe rrjeteve sociale.
3. Thirrje publike dhe konsultime me të rinjtë për të përcaktuar nevojat në kulturë dhe sport.
4. Përfshirje e të rinjve në organizimin e ngjarjeve për zhvillim të aftësive organizative dhe krijuese.

REKOMANDIMI 5 (miratuar unanimitet)

Hapja dhe financimi i qendrave rinore në të gjitha komunitetet lokale, sipas Ligjit për pjesëmarrje rinore.

Arsyetim:

Aktualisht ekzistojnë vetëm nëntë qendra rinore aktive në të gjithë Maqedoninë, shumë më pak se kërkesa ligjore që secila komunë të ketë një të tillë. Kjo është një mundësi kyçe për zhvillimin e të rinjve, përfshirjen aktive dhe krijimin e hapësirave të sigurta për mësim joformal dhe shprehje krijuese.

Aktivitete/masa:

1. Ndarje fondesh për ndërtim, rregullim dhe pajisje të qendrave rinore.
2. Sigurim hapësire për qendrën përmes memorandumit me institucione relevante.
3. Organizim diskutimesh publike me të rinjtë dhe vetëqeverisjen lokale për të identifikuar nevojat.
4. Shpallje për përzgjedhjen e një OJQ-je që do ta menaxhojë qendrën sipas parimeve të transparencës.
5. Hartim i programit vjetor të punës me pjesëmarrjen e të rinjve.

REKOMANDIMI 6 (miratuar unanimitet)

Formimi i Këshillit Rinor Lokal në çdo komunë, sipas detyrimeve ligjore për pjesëmarrjen rinore.

Arsyetim:

Këshilli Rinor Lokal është mekanizëm kyç për përfshirjen institucionale të të rinjve në vendimmarrje në nivel lokal. Kjo u jep mundësi të rinjve të propozojnë iniciativa, të shprehin mendime dhe të bashkëpunojnë me institucionet komunale për krijimin e politikave rinore. Kjo rrit ndjenjën e përkatësisë dhe angazhimit qytetar.

Aktivitete/masa:

1. Vendim nga Këshilli i Komunës për formimin e Këshillit Rinor Lokal.
2. Hartim dhe miratim i rregullores për funksionimin e këshillit: përzgjedhja, mandati, dinamika e takimeve dhe përgjegjësitë.
3. Shpallje publike për përzgjedhjen e anëtarëve të këshillit nga grupe të ndryshme rinore.
4. Sigurim mbështetje logjistike dhe teknike për funksionim të rregullt të këshillit.
5. Monitorim dhe vlerësim i punës së këshillit me përfshirjen e të rinjve për përmirësim të vazhdueshëm.

FUSHA ZHVILLIMI EKONOMIK LOKAL

REKOMANDIMI 1 (imiraturar unanimisht)

Zhvillimi i turizmit lokal përmes rregullimit, zgjerimit dhe promovimit të vendndodhjeve turistike natyrore dhe kulturore.

Arsyetim:

Shumë komuna disponojnë pasuri natyrore të vlefshme, monumente kulturore dhe vende historike si manastire të vjetra, të cilat janë të pashfrytëzuara sa duhet për zhvillimin e turizmit. Promovimi dhe rregullimi i tyre mund të kontribuojë në zhvillimin ekonomik të komunitetit lokal, krijimin e vendeve të reja të punës për të rinjtë dhe forcimin e ndjenjës së identitetit dhe krenarisë lokale. Zhvillimi i turizmit është një mundësi e qëndrueshme për rivitalizimin e komunave rurale.

Aktivitete/masa:

1. Organizimi i programeve për vullnetarë dhe të rinj të angazhuar për mirëmbajtjen e rregullt dhe rregullimin e burimeve natyrore, shtigjeve të aksesit dhe lokaliteteve; vendosja e një sistemi me pagesë për angazhimin e të rinjve si udhërrëfyes të ardhshëm apo punëtorë ekologjikë.
2. Rinovimi dhe adaptimi i kapaciteteve ekzistuese turistike (hostele, vendpushime, struktura akomoduese) pranë vendeve natyrore dhe kulturore.
3. Krijimi i një faqeje interneti dhe mirëmbajtja e rrjeteve sociale për promovimin sistematik të potencialeve turistike lokale (male, liqene, shpella, manastire, fshatra etnografike etj.).
4. Organizimi i ngjarjeve kulturore-argëtuese gjithëpërfshirëse në ose pranë lokaliteteve natyrore dhe kulturore, me qëllim tërheqjen e vizitorëve vendas dhe të huaj, si dhe përfshirjen e grupeve të ndryshme (persona me aftësi të kufizuara, familje, të rinj etj.).

REKOMANDIMI 2 (miraturar unanimisht)

Promovimi dhe mbështetja e bizneseve të reja dhe inovative lokale përmes mbështetjes financiare dhe mentorimit.

Arsyetim:

Nxitja e sipërmarrjes përmes ideve të reja dhe inovative të bizneseve lokale përbën një mekanizëm kyç për zhvillimin ekonomik të komunave. Këto iniciativa jo vetëm që mund të plotësojnë nevojat lokale, por gjithashtu të pozicionohen në tregun kombëtar dhe ndërkombëtar. Ky qasje nxit

Aktivitete/masa:

1. Shpallja e një konkursi për grante të pakthyeshme nga minimumi 5.000 euro për ide të reja dhe inovative biznesi, me kritere të qarta për inovacion, qëndrueshmëri dhe ndikim lokal.
2. Sigurimi i mbështetjes financiare shtesë për bizneset që tregojnë rritje

punësimin e të rinjve, i mban të rinjtë në komunë dhe përmirëson strukturën ekonomike përmes zgjidhjeve të qëndrueshme dhe origjinale.	pozitive fiskale dhe potencial për zgjerim. 3. Organizimi i panaireve dhe ngjarjeve lokale për promovimin e produkteve dhe shërbimeve të bizneseve të reja. 4. Monitorimi sistematik dhe mbështetja mentorale gjatë të gjitha fazave të zhvillimit të biznesit – nga ideja, te zbatimi dhe funksionimi i qëndrueshëm. 5. Organizimi i kurseve dhe punëtorive edukative për themelimin dhe menaxhimin e biznesit, edukimin financiar, marketingun dhe mjetet digjitale. 6. Financimi i promovimit të paguar të bizneseve të përzgjedhura përmes mediave lokale, rrjeteve sociale dhe kanaleve komunale të komunikimit.
---	---

REKOMANDIMI 3 (4 KUNDËR, 1 ABSTENIM, 40 PËR)

Mbështetje dhe rritje të dukshmërisë për bizneset lokale përmes ngjarjeve, fushatave dhe partneriteteve.

Arsyetim: Bizneset lokale ekzistuese janë themeli i zhvillimit ekonomik të komunitetit. Me mbështetje adekuate dhe dukshmëri të shtuar, ato mund të forcojnë ndjeshëm tregun lokal, të krijojnë vende pune dhe të frymëzojnë të rinjtë për të nisur iniciativa të veta. Promovimi i historive të suksesshme sipërmarrëse gjithashtu forcon frymën sipërmarrëse në komunitet.	Aktivitete/masa: 1. Organizimi i panaireve lokale me pjesëmarrje të shtuar të bizneseve mikro, të vogla dhe të mesme. 2. Zhvillimi i fushatave publike dhe ngjarjeve për mbështetjen e ekonomisë lokale, në partneritet midis komunës dhe organizatave lokale. 3. Fushata me ndikues (influencerë) që do të promovojnë biznese lokale (p.sh. përmes shkëmbimit të shërbimeve). 4. Krijimi i një emisioni ose seriali video në bashkëpunim me mediat lokale për të treguar “diamantët e fshehur” të botës së biznesit lokal. 5. Krijimi i një simboli/etikete vizuale për produkte dhe shërbime të njohura që vijnë nga komuna (“Produkt Lokal me Krenari”). Nxitje dhe frymëzim: 6. Promovimi i sipërmarrësve të rinj të suksesshëm përmes intervistave, videove dhe paraqitjeve publike. 7. Përfshirja e produkteve dhe bizneseve lokale në ngjarjet komunale dhe promovimi i tyre përmes kanaleve institucionale. Mbështetje dhe lehtësim:
--	--

	8. Partneritete me mediat lokale për sigurimin e hapësirës falas ose të subvencionuar për promovimin e bizneseve.

REKOMANDIMI 4 (8 ABSTENIME, 37 PËR)

Formimi i një shërbim komunal për identifikimin dhe zhvillimin e resurseve dhe potencialeve lokale të pashfrytëzuara.

Arsyetim:

Shumë komuna në Maqedoni nuk i shfrytëzojnë burimet e tyre natyrore, kulturore dhe ekonomike që mund të kontribuojnë për zhvillimin lokal dhe rritjen ekonomike. Këto potenciale të pashfrytëzuara – si bukuritë natyrore, tokat bujqësore të paeksploruara, objektet e vjetra industriale, burimet njerëzore, manastiret dhe minierat (që nuk ndotin) – mund të bëhen shtytës të ekonomisë nëse identifikohen dhe zhvillohen siç duhet.

Aktivitete/masa:

Identifikimi dhe hulumtimi:

1. Formimi i një shërbimi/seksioni komunal të ngarkuar me hartëzimin e resurseve të pashfrytëzuara.
2. Angazhimi i ekspertëve nga fushat përkatëse (ekonomi, turizëm, ekologji, zhvillim rural, urbanizëm).
3. Hartimi i një plani lokal për zhvillimin e potencialeve të identifikuar (sipas fushave: turizëm, bujqësi, kulturë, industri).

Përfshirja e të rinjve:

4. Angazhimi i studentëve dhe nxënësve në iniciativat për kërkime në terren, pastrim dhe aktivizim të lokacioneve.

Promovimi dhe transparenca publike:

5. Promovimi i potencialeve përmes mediave, me qëllim rritjen e interesit të investitorëve, banorëve dhe aktorëve lokalë.
6. Prezentimi publik i rezultateve nga hartëzimi dhe mundësi për zhvillim para këshillit komunal, komunitetit të biznesit dhe grupeve rinore.

Buxheti dhe mbështetja:

7. Përcaktimi i një buxheti nga komuna për funksionimin e shërbimit dhe realizimin e intervenimeve fillestare (pastrim, shenjim, aksesueshmëri).

FUSHA ARSIM

REKOMANDIMI 1 (miratuar unanimsht)

Edukimi i detyrueshëm i personelit arsimor të shkollave fillore dhe të mesme për përballjen me dhunën psikofizike.

Arsyetim:

Personeli arsimor shpesh nuk është i përgatitur mjaftueshëm për të njohur, parandaluar apo reaguari në mënyrë adekuate ndaj rasteve të dhunës psikike dhe fizike mes nxënësve. Me edukim sistematik do të kontribuohet në:

- Uljen e numrit dhe pasojave të dhunës psikofizike në shkolla;
- Rritjen e ndërgjegjësimit për dëmet e dhunës në shëndetin mendor të nxënësve;
- Krijimin e një mjedisi shkollor më të sigurt dhe mbështetës.

Aktivitete/masa:

1. Organizimi i punëtorive për mësimdhënës me ekspertë të certifikuar në fushën e dhunës, psikologjisë dhe pedagogjisë së fëmijëve.
2. Planifikimi dhe sigurimi i buxhetit nga MASH dhe komunat për zbatimin e edukimit.
3. Hartimi i një manuali me udhëzime dhe mjete praktike për mësimdhënësit për njohjen dhe përballjen me dhunën.
4. Krijimi i një programi modular të trajnimit, i përshtatur për profile të ndryshme të personelit arsimor (sipas niveleve të arsimit, zonave urbane/rurale etj.).
5. Zhvillimi i ndërgjegjësimit dhe empatisë përmes sesioneve tematike dhe metodave interaktive (simulime, skenarë, studime rasti).
6. Vendosja e një mekanizmi për vlerësimin e efekteve të edukimit përmes vetëvlerësimit, grupeve fokale dhe reagimit të nxënësve.
7. Përfshirja e sektorit civil (OJQ me përvojë në të drejtat e fëmijëve dhe parandalimin e dhunës) në hartimin dhe zbatimin e programit.

REKOMANDIMI 2 (miratuar unanimsht)

Krijimi i një programi buxhetor për mbështetjen e nxënësve të talentuar përmes akademive të aftësive dhe bursave.

Arsyetim:

Në një shoqëri që synon zhvillim, është e nevojshme të njihen dhe mbështeten të rinjtë me potencial, pa marrë parasysh nëse talentet e tyre janë akademike, artistike, sportive apo teknike. Kjo masë:

Aktivitete/masa:

1. Rritja e buxhetit për të rinjtë me të paktën 50% krahasuar me buxhetin ekzistues komunal.
2. Krijimi i një programi buxhetor me përfshirjen e aktorëve përkatës përmes një procesi pjesëmarrës:

• Do t'i motivojë nxënësit të investojnë në zhvillimin e tyre; • Do të ndihmojë në ndërtimin e individëve të suksesshëm dhe të vetëbesueshëm; • Do të ndihmojë në mbajtjen e të rinjve në komunitetet e tyre përmes mundësive lokale; • Do të nxisë ndjenjën e përkatësisë dhe përgjegjësisë ndaj komunës së tyre; • Do të mundësojë rrjetëzimin me mentorë, ekspertë dhe mbështetës.	○ Këshillat rinorë lokalë, ○ Punonjësit rinorë, ○ Nëpunësit komunalë për të rinjtë, ○ Ekspertë të arsimit, kulturës dhe sportit. 3. Organizimi i akademive lokale për aftësi (gjuhësore, digjitale, artistike, shkencore, sipërmarrëse etj.), të qasshme në zonat urbane dhe rurale. 4. Bursat për nxënës sipas kriterëve të qarta që nuk bazohen vetëm në mesataren, por edhe në: ○ Arritjet kreative, ○ Aftësitë drejtuese, ○ Pjesëmarrjen aktive në komunitet, ○ Rezultatet nga gara, ekspozita, projekte inovative etj. 5. Promovimi i arritjeve të përfituesve përmes rrjeteve sociale, mediave komunale dhe ngjarjeve publike. 6. Vlerësim i rregullt dhe raportim transparent për efektet dhe përfshirjen në program.
---	--

REKOMANDIMI 3 (miratuar unanimisht)

Vendosja e kantinave dhe/ose automatëve për ushqim në shkollat fillore dhe të mesme.

Arsyetim:

Në shumë shkolla, nxënësit nuk kanë qasje të lehtë në ushqim të shëndetshëm dhe të qasshëm gjatë ditës mësimore. Vendosja e kantinave ose automatëve:

- Siguron qasje më të qëndrueshme në ushqim për të gjithë nxënësit;
- Përmirëson ndjenjën e sigurisë (nuk kanë nevojë të dalin nga oborri);
- Mund të shërbejë si burim shtesë të të ardhurave për shkollën;
- Ndihmon në uljen e shpenzimeve për ushqim, sidomos kur çmimet janë të rregulluara dhe përfshihen nxënës të drejtimit ushqimor.

Aktivitete/masa:

1. Sigurimi i hapësirës për kantinën ose automatin në shkollë ose pranë saj.
2. Nënshkrimi i marrëveshjes me kompani ushqimore, me kushte për cilësinë, sigurinë dhe çmimet.
3. Rregullimi i çmimeve përmes marrëveshjes shkollë-operator për çmimor të drejtë dhe të qasshëm.
4. Rishpërndarja e të ardhurave nga qiraja ose shitja për nevojat e nxënësve (materiale shkollore, pajisje sportive, aktivitete kulturore).
5. Përfshirja e nxënësve të drejtimit ushqimor në përgatitjen e ushqimit si pjesë e praktikës.
6. Monitorim i rregullt i kushteve, cilësisë dhe kënaqësisë së nxënësve.

REKOMANDIMI 4 (miratuar unanimit)

Sigurimi i produkteve falas për higjienë personale dhe menstruale në tualetet shkollore.

Arsyetim:

Higjiena është e drejtë themelore njerëzore dhe nuk duhet të trajtohet si privilegj. Mungesa e mjeteve higjienike ndikon në dinjitet, shëndet dhe pjesëmarrjen në mësim, veçanërisht te vajzat.

- Siguron kujdes të denjë për veten në shkolla;
- Ul rrezikun e stigmatizimit dhe mungesave;
- Jep mesazh të qartë për barazi dhe kujdes nga sistemi arsimor.

Aktivitete/masa:

1. Ndari i mjeteve financiare nga buxheti i shkollave/komunave për furnizimin me produkte higjienike (përshtatëse, letra higjienike etj.).
2. Vendosja e pajisjeve në tualetet për vajza dhe ato të përbashkëta, të qasshme për nxënësit.
3. Zhvillimi i një ankete anonime për të identifikuar nevojat dhe përdorimin.
4. Rimbushje e rregullt e pajisjeve me produkte higjienike.
5. Fushatë promovuese për informimin e nxënësve mbi disponueshmërinë dhe përdorimin.

REKOMANDIMI 5 (5 KUNDËR, 7 ABSTENIM, 33 PËR)

Mbështetje psikologjike e garantuar për nxënësit, të paktën një herë në muaj, nga profesionist të jashtëm.

Arsyetim:

Shëndeti mendor i nxënësve është gjithnjë e më i rrezikuar, veçanërisht për shkak të dhunës psikologjike dhe fizike në shkolla. Shpesh nxënësit nuk kanë një person të sigurt me të cilin mund të flasin për ndjenjat dhe problemet e tyre, gjë që mund të çojë në tërheqje, ankth të shtuar, gjendje depresive dhe madje edhe braktisje të shkollës. Shumë familje nuk kanë mundësi financiare për të siguruar ndihmë psikologjike private. Kjo masë synon të ofrojë mbështetje të qasshme, të rregullt dhe profesionale për të gjithë nxënësit.

Aktivitete/masa:

1. Angazhimi i psikologëve dhe psikoterapistëve të jashtëm, të licencuar, nga komuna ose shkolla, të cilët do të jenë në dispozicion për nxënësit të paktën një herë në muaj.
2. Hartimi i një kalendari dhe sistemi për caktimin e takimeve duke respektuar privatësinë e nxënësve.
3. Organizimi i punëtorive dhe sesioneve informuese për nxënësit dhe prindërit për rëndësinë e shëndetit mendor dhe kur duhet të kërkohet ndihmë.
4. Zhvillimi i fletushkave, postereve dhe materialeve digjitale për promovimin e shërbimit dhe mënyrat e qasjes.
5. Bashkëpunimi me organizata qytetare dhe shoqata profesionale që punojnë në fushën e shëndetit mendor për mbështetje shtesë dhe

- aktivitete.
6. Vendosja e një mekanizmi për reagime nga nxënësit për të ndjekur efektin dhe për të përmirësuar cilësinë e shërbimit.

REKOMANDIMI 6 (2 KUNDËR, 43 PËR)

Zbatimi i masës "Ushqimi i Shkollës së Mesme " sipas modelit të ushqimit për studentët.

Arsyetim:

Arsimi i mesëm është i detyrueshëm, por shumë nxënës përballen me sfida financiare, sidomos për nevojat bazë si ushqimi. Zbatimi i ushqimit të subvencionuar për gjimnazistët do të:

- Përmirësojë kushtet për mësim dhe do të rrisë energjinë dhe përqendrimin;
- Zvogëlojë dallimet sociale dhe do të krijojë ndjenjën e barazisë mes nxënësve;
- Ndihmojë në mbrojtjen shëndetësore dhe sociale të të rinjve.

Aktivitete/masa:

1. Analizë financiare dhe vlerësim i mjeteve të nevojshme për zbatimin e masës në nivel lokal apo kombëtar.
2. Hartimi i një modeli për zbatim (i ngjashëm me ushqimin studentor), që përfshin:
 - Shpërndarjen e kartelave, bonove apo transfertave direkte;
 - Përcaktimi i shumës ditore/mujore për ushqim;
 - Partneritet me objekte hotelerike, kuzhina shkollore ose biznese lokale.
3. Përcaktimi i kriterëve për përfitim (të gjithë nxënësit ose përparësi për familjet me të ardhura më të ulëta).
4. Monitorimi dhe vlerësimi i përdorimit të fondeve dhe efekteve të masës.
5. Fushatë për informim dhe promovim të masës mes gjimnazistëve, prindërve dhe personelit arsimor.

REKOMANDIMI 7 (1 KUNDËR, 6 ABSTENIM, 38 PËR)

Formimi i qendrave të karrierës në shkolla, të qasshme për nxënësit gjatë gjithë vitit shkollor.

Arsyetim:

Ekziston një mungesë informacioni te nxënësit e shkollave të mesme për mundësitë për arsim të mëtejshëm, zhvillim të karrierës dhe vetë-ndërtim. Shumë nxënës përballen me pasiguri dhe dilema në lidhje me zgjedhjen e fakultetit,

Aktivitete/masa:

1. Formimi i një qendre karriere në çdo shkollë, me hapësirë të përshtatshme dhe materiale të nevojshme.
2. Angazhimi i stafit të trajnuar (pedagog, psikolog ose këshilltar të

profesionit apo aftësive që duhet të zhvillojnë. Mungesa e mbështetjes profesionale çon në marrjen e vendimeve të pamjaftueshme dhe të paqarta, që ndikon negativisht në të ardhmen e tyre. Qendrat e karrierës do të ofrojnë një proces të strukturuar, të qasshëm dhe të vazhdueshëm për këshillim dhe mbështetje profesionale.	specializuar) që do të punojë drejtpërdrejt me nxënësit. 3. Pjesëmarrja e vazhdueshme e qendrës gjatë gjithë vitit shkollor, me mundësi për sesione individuale dhe grupe. 4. Zhvillimi i një programi për zhvillim karriere që përfshin: - o Vetëvlerësim, - o Kërkime për profesione, - o Mbështetje për zgjedhjen e arsimit, - o Njohje me tregun e punës dhe zhvillimin e aftësive. 5. Organizimi i prezantimeve, punëtorive, takimeve me profesionistë, alumni dhe universitete për njohjen me mundësitë për zhvillim të mëtejshëm. 6. Krijimi dhe shpërndarja e materialeve informuese (fletushka, broshura, burime online) për nxënësit dhe prindërit. 7. Bashkëpunim me komunat, universitetet, dhomat ekonomike dhe sektorin civil për shkëmbim të informatave, praktikave dhe mundësive për nxënësit.
---	--

FUSHA MBROJTJE SOCIALE

REKOMANDIMI 1 (10 KUNDËR, 35 PËR) Sigurimi i buxhetit komunal për aktivitete gjithëpërfshirëse dhe trajnime për mësimdhënësit për të punë me persona me aftësi të kufizuara.	
Arsyetim: Pavarësisht obligimeve ligjore, komunat rrallëherë sigurojnë mbështetje të vazhdueshme për personat me aftësi të kufizuara. Mbështetja financiare nga buxheti komunal për trajnime, aktivitete të qasshme dhe rritje të dukshmërisë do të kontribuojë në përfshirje sociale, zvogëlim të diskriminimit dhe ndjenjës së përjashtimit. Kjo masë gjithashtu do të nxisë qëndrimin e personave me aftësi të kufizuara në komunitetin lokal, forcimin e ndjeshmërisë dhe solidaritetit, si dhe përmirësimin e	Aktivitete/masa: 1. Parashikimi i mjeteve në buxhetin komunal për realizimin e aktiviteteve për përfshirjen e personave me aftësi të kufizuara. 2. Organizimi i takimeve këshilluese me shoqata dhe organizata që punojnë në fushën e aftësisë së kufizuar. 3. Hartimi i një harte të gjendjes aktuale në shkolla, institucione dhe hapësira publike për të vlerësuar kapacitetet për përfshirje. 4. Trajnime për mësimdhënësit dhe aktorë të tjerë lokalë për punë me

cilësisë së jetës.	fëmijë dhe të rinj me aftësi të kufizuara. 5. Vendosja e një mekanizmi transparence, përmes të cilit komuna do të publikojë çdo vit një raport mbi fondet e shfrytëzuara, rezultatet e arritura dhe ndikimin e masave. 6. Shkëmbim i praktikave të mira dhe rrjetëzim me komuna dhe akterë të tjerë që kanë zbatuar me sukses masa të ngjashme.
--------------------	---

REKOMANDIMI 2 (miratuar unanimisht)

Program për çerdhe falas për fëmijët nga familjet në nevojë.

Arsyetim: Shumë familje me të ardhura të ulëta nuk kanë mundësi financiare për të regjistruar fëmijët e tyre në çerdhe, gjë që ndikon negativisht në zhvillimin dhe socializimin në moshë të hershme. Mungesa e arsimit parashkollor rrit pabarazinë sociale, kufizon mundësitë për të mësuar dhe e vështirëson punësimin e prindërve. Ofrimi i çerdheve falas për fëmijët nga familjet e rrezikuara socialisht është një investim në barazi, përkrahje për familjet dhe nxitje të aktivitetit ekonomik.	Aktivitete/masa: 1. Hartimi i kriterëve për përcaktimin e familjeve në nevojë në bashkëpunim me Qendrat për Punë Sociale. 2. Ndarja e buxhetit të veçantë nga komuna për mbulimin e kostove për: - o Ushqim dhe materiale pune - o Paga për punonjësit - o Mirëmbajtje dhe mbështetje shtesë të kapaciteteve të çerdheve 3. Promovimi i programit nëpër komuna për informimin e prindërve mbi të drejtën për çerdhe falas. 4. Zhvillimi i partneriteteve me OJQ-të dhe donatorët për mbështetje shtesë. 5. Monitorimi dhe vlerësimi i ndikimit të programit mbi përfshirjen e fëmijëve dhe kënaqësinë e prindërve. 6. Sigurimi i vendeve të reja të punës si rezultat i rritjes së volumit të punës në çerdhe.
--	---

REKOMANDIMI 3 (miratuar unanimisht)

Sigurimi i qasjes në të gjitha pjesët e objekteve shkollore për nxënësit me aftësi të kufizuara.

Arsyetim: Një pjesë e madhe e shkollave në Maqedoni ende nuk janë	Aktivitete/masa:
---	-------------------------

tërësisht gjithëpërfshirëse dhe të qasshme për nxënësit me aftësi të kufizuara. Mungesa e infrastrukturës së përshtatshme shkakton ndjenjë përjashtimi, diskriminimi dhe izolimi tek nxënësit me pengesa fizike ose shqisore. Kjo ndikon negativisht në mundësinë për pjesëmarrje të barabartë në procesin arsimor dhe ndërveprimin social. Investimi në infrastrukturë të qasshme është një hap thelbësor drejt krijimit të një ambienti të drejtë dhe gjithëpërfshirës për të gjithë.	1. Hartimi i një harte të shkollave që nuk kanë përshtatje për qasje të personave me aftësi të kufizuara. 2. Sigurimi i buxhetit nga komuna për ndërhyrjet ndërtimore dhe teknike të nevojshme. 3. Vendosja e rampave për qasje të lehtë në hyrje dhe ambientet e brendshme. 4. Instalimi i ashensorëve në shkollat me më shumë kate për të mundësuar lëvizjen vertikale. 5. Përshtatja e tualeteve sipas standardeve për përdorim nga personat me aftësi të kufizuara. 6. Sigurimi i mjeteve digjitale ndihmëse – përdorimi i tabletëve dhe pajisjeve të tjera për mbështetje në mësim, veçanërisht në përdorim të tabelave SMART. 7. Trajnimi i stafit arsimor dhe teknik për përdorim të duhur të infrastrukturës së përshtatur dhe për qasje të ndjeshme ndaj nxënësve me aftësi të kufizuara. 8. Informimi dhe përfshirja e prindërve dhe nxënësve në procesin e përshtatjes dhe përmirësimit të qasjes.
--	--

FUSHA URBANIZËM

REKOMANDIMI 1 (miratuar unanimisht) Krijimi i një regjistri publik për ndërtime pa leje dhe objekte të legalizuara në komunë	
Arsyetim: Në kushte të shtimit të shpeshtë të ndërtimeve të parregullta, është e domosdoshme vendosja e një sistemi transparent që do t'u mundësojë qytetarëve të kenë qasje në informacion mbi ndërtime pa leje dhe procesin e legalizimit të tyre. Regjistri publik do të kontribuojë në rritjen e përgjegjësisë së shërbimeve komunale, do të lehtësojë mbikëqyrjen qytetare dhe do të ndihmojë në parandalimin e manipulimeve apo keqpërdorimeve në të ardhmen.	Aktivitete/masa: 1. Hartimi i një harte të ndërtimeve pa leje në territorin e komunës nga sektori i urbanizmit. 2. Krijimi i një regjistri elektronik publik që do të përmbajë: - o Vendndodhjen e ndërtimeve pa leje - o Nëse janë në proces legalizimi apo të legalizuara - o Kontrollimet e kryera nga inspektorati 3. Funkcionaliteti “Raporto ndërtim pa leje” – kanal dixhital (nëpërmjet faqes së internetit apo aplikacionit mobil) për qytetarët për të

Gjithashtu, do të ndihmojë në planifikimin dhe zhvillimin e infrastrukturës urbane në përputhje me gjendjen reale.	raportuar ndërtim pa leje. - Publikimi i raporteve të inspektimeve të kryera nga inspektorët komunalë në faqen e komunës. - Fushatë informuese për publikun mbi përdorimin e regjistrit dhe mekanizmat për raportim.
--	--

REKOMANDIMI 2 (miratuar unanimisht) Hartimi i planeve urbanistike rregulluese bazuar në nevojat reale të populates.	
Arsyetim: Në kushte të urbanizimit të shpejtë dhe bumit ndërtimor, planifikimi urban gjithnjë e më shumë udhëhiqet nga interesat e investitorëve në vend që të mbështetet në nevojat e banorëve. Dendësimi, mungesa e hapësirave publike dhe infrastruktura e papërshtatshme ulin cilësinë e jetës. Vendosja e planeve gjithëpërfshirëse rregulluese do të mundësojë shpërndarje më të barabartë të hapësirës urbane, kujdes për mjedisin dhe menaxhim transparent të territorit.	Aktivitete/masa: - Hartimi i analizës komunale për numrin e banorëve, tipologjinë e banesave dhe strukturën demografike në vendbanimet lokale. - Hulumtim mbi nevojat e popullsisë për banim (blerje/qira) dhe për hapësira publike e të gjelbra. - Analizë e vendndodhjeve të lira për ndërtim, duke përfshirë vlerësimin e terrenit dhe ndikimin në mjedis. - Publikim i të dhënave dhe analizave në faqen e komunës për rritje të transparencës dhe përfshirjes së qytetarëve. - Hartimi dhe miratimi i planit rregullues që përfshin rezultatet nga analizat dhe konsultimet me publikun.

REKOMANDIMI 3 (6 KUNDËR, 3 ABSTENIM, 36 PËR) Përfshirja e të rinjve në procesin e hartimit të planeve urbanistike të detajuara (PUD).	
Arsyetim: Të rinjtë rrallë herë përfshihen në proceset e planifikimit urban, edhe pse zgjidhjet urbane ndikojnë drejtpërdrejt në cilësinë e jetës së tyre. Plane të tilla shpesh miratohen pa konsultime me të rinjtë dhe pa marrje parasysh nevojat e tyre specifike. Përfshirja e të rinjve do të sigurojë planifikim urban më gjithëpërfshirës dhe funksional, duke reflektuar prioritetet e brezave të ardhshëm.	Aktivitete/masa: - Vendosja e mekanizmit të detyrueshëm për konsultime publike me të rinjtë dhe organizatat rinore para çdo miratimi ose ndryshimi të PUD-ve. - Zhvillimi i hulumtimeve me të rinjtë në nivel lokal për të identifikuar prioritetet dhe idetë e tyre për hapësira publike, përmbajtje sportive e

	kulturore, transport dhe mjedis.
--	----------------------------------

REKOMANDIMI 4 (miratuar unanimit)

Ripërdorimi i objekteve të pashfrytëzuara komunale për aktivitete të dedikuara për të rinjë.

Arsyetim:

Në shumë komuna ka objekte në pronësi të vetëqeverisjes lokale që nuk shfrytëzohen. Këto hapësira përfaqësojnë potencial të pashfrytëzuar që mund të vihet në funksion të të rinjve – si kinema, teatër, qendër rinore apo hapësirë multifunkionale. Kjo masë jo vetëm që optimizon pronën publike, por edhe krijon motivim që të rinjtë të qëndrojnë dhe të angazhohen në komunitetet e tyre.

Aktivitete/masa:

1. Hartëzimi i objekteve komunale të pashfrytëzuara dhe analiza e gjendjes dhe potencialit për rikëthim në funksion.
2. Buxhetim – caktimi i të paktën 1% të buxhetit komunal për rikonstrukcion dhe përshtatje të hapësirës.
3. Proces pjesëmarrës me të rinjtë për përcaktimin e funksionit më të përshtatshëm të hapësirës (kinema, teatër, klub rinor, hapësirë coworking etj.).
4. Shpallje e një konkursi publik për përzgjedhjen e organizatës/institucionit që do ta menaxhojë hapësirën, me kritere të qarta për qëndrueshmëri dhe gjithëpërfshirje.

REKOMANDIMI 5 (1 KUNDËR, 6 ABSTENIM, 38 PËR)

Vendosja e zonave këmbësore pilot në komuna me mbi 40,000 banorë për një periudhë të caktuar kohore.

Arsyetim:

Në shumë komuna, mbingarkesa në trafik, mungesa e hapësirave publike për ecje dhe ndotja ndikojnë negativisht në cilësinë e jetës. Krijimi i zonave këmbësore në mjedise urbane kontribuon në shëndet më të mirë të qytetarëve, ndërveprim social, aktivizim të ekonomisë lokale dhe reduktim të ndotjes.

Aktivitete/masa:

1. Identifikimi i një lokacioni të përshtatshëm urban për mbyllje dhe ridizajnim si zonë këmbësore.
2. Informim dhe edukim i qytetarëve për përfitimet e zonave këmbësore (ambient më i pastër, socializim, ekonomi lokale).
3. Vendosje përmbajtjesh në zonë: pajisje urbane, stenda, aktivitete kulturore dhe sportive, ushqim, muzikë etj.
4. Kryerje ankete pas përfundimit të periudhës pilot për të mbledhur mendime dhe propozime nga qytetarët.

	5. Vlerësim dhe mundësi për ripërsëritje/zgjerim të masës bazuar në rezultatet dhe reagimet.

REKOMANDIMI 6 (4 ABSTENIM, 41 PËR)

Vendosja e kamerave për monitorim dhe mbrojtje të parqeve publike dhe pajisjeve urbane.

Arsyetim:

Në parqet publike shpesh ndodhin dëmtime, vjedhje dhe vandalizëm ndaj pajisjeve urbane (stola, ndriçues, pajisje sportive etj.), gjë që ndikon negativisht në cilësinë e hapësirës publike, veçanërisht për të rinjtë. Vendosja e një sistemi të kamerave do të ndihmojë në mbrojtjen e pajisjeve dhe rritjen e sigurisë.

Aktivitete/masa:

1. Ndarje e fondeve nga buxheti komunal për blerjen, vendosjen dhe mirëmbajtjen e kamerave të sigurisë.
2. Instalimi dhe monitorimi i rregullt i parqeve dhe pajisjeve urbane.
3. Vendosja e tabelave informuese për praninë e kamerave (për qëllime parandaluese).
4. Krijimi i sistemit për raportime nga qytetarët për dëmtime ose parregullsi.
5. Kontroll i rregullt dhe rishikim i incizimeve nga shërbimet përkatëse komunale.
6. Bashkëpunim me policinë lokale ose inspektoratet komunale për ndërhyrje të shpejtë në raste vandalizmi.

REKOMANDIMI 7 (miratuar unanimisht)

Rinovimi i sinjalistikës rrugore vertikale dhe horizontale të vjetëruar.

Arsyetim:

Shumë nga shenjat ekzistuese rrugore dhe sinjalistika horizontale (korsi për kalimtarë, linja parkimi, shenja rrugore) janë të dëmtuara, të zbehura apo mungojnë plotësisht. Kjo gjendje rrezikon drejtpërdrejt sigurinë e kalimtarëve, çiklistëve dhe shoferëve – veçanërisht afër shkollave dhe institucioneve publike.

Aktivitete/masa:

1. Identifikim dhe hartëzim i shenjave dhe sinjalistikës së dëmtuar ose mungesës së tyre, me përparësi në zona të rrezikshme (shkolla, spitale, kryqëzime).
2. Riparim i sinjalistikës vertikale, përfshirë vendosjen e re ose zëvendësimin e shenjave të dëmtuara.
3. Rilustrim i sinjalistikës horizontale me materiale të qëndrueshme dhe

	reflektuese.
--	--------------

REKOMANDIMI 8 (3 ABSTENIM, 42 PËR)

Përshtatja e rrjetit rrugor dhe sinjalistikës sipas nevojave të personave me aftësi të kufizuara.

Arsyetim:

Infrastruktura rrugore dhe sinjalistika ekzistuese nuk përputhen me nevojat e personave me aftësi të kufizuara, duke shkaktuar kufizime në lëvizje, përjashtim social dhe varësi nga të tjerët. Për të siguruar pjesëmarrje të barabartë dhe përmirësim të cilësisë së jetës, nevojitet përshtatje e plotë e rrugëve dhe sinjalistikës përfshirëse.

Aktivitete/masa:

1. Hartimi i një plani gjithëpërfshirës për përshtatjen e rrugëve, trotuareve, kalimeve dhe kryqëzimeve sipas nevojave të personave me aftësi të kufizuara.
2. Instalimi i sinjalistikës zanore dhe vizuale në kalimet për këmbësorë dhe semaforë.
3. Vendosja e shtigjeve taktile, rampe me pjerrësi të përshtatshme dhe bordura të ulëta për akses në trotuarë.
4. Rikonstruimi me përparësi i zonave përreth institucioneve publike, shkollave dhe qendrave shëndetësore.

REKOMANDIMI 9 (6 ABSTENIM, 39 PËR)

Ndërtimi i një qendre rinore për argëtim dhe rekreacion me përmbajtje kulturore dhe sportive.

Arsyetim:

Në shumicën e komunave në Maqedoninë e Veriut mungon infrastrukturë e dedikuar për kohën e lirë të të rinjve, gjë që çon në pasivitet, izolim dhe largim të të rinjve në qytete tjera. Me krijimin e një qendre funksionale për argëtim dhe kulturë rinore do të krijohet hapësirë për shoqërim, zhvillim, sport, kulturë dhe edukim.

Aktivitete/masa:

1. Sigurimi i lokacionit dhe buxhetit nga komuna për ndërtim ose përshtatje të një objekti ekzistues.
2. Proces konsultativ me të rinjtë për definimin e përmbajtjeve prioritare – kinema, teatër, palestër, bowling, pingpong, tenis, hapësirë coworking etj.
3. Shqyrtimi i modeleve të partneritetit publik-privat për qëndrueshmëri dhe pajisje teknike.